

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАСОБАМИ РІДНОЇ МОВИ

Серед принципів змін у системі освіти кінця ХХ – початку ХХІ ст. Україні слід відзначити наступне: притаманна їй традиційно-лінійна монологічність змінюється нелінійною діалогічністю, полілогічністю. Саме тому особливого значення набуває ефективна педагогічна комунікація. Сучасні вимоги щодо компетенцій майбутніх фахівців різних галузей вимагають якісно нової діяльності викладачів, які повинні давати студентам зразок змістового, точного, виразного й емоційного, бездоганно грамотного мовлення.

У концептуальних документах розвитку освіти України (Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Національна стратегія освіти в Україні на 2012 – 2021 роки», Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні) наголошується: особистість педагога, його професійна компетентність набуває особливого значення.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена також тим, що рівень комунікативної компетентності викладачів впливає на розвиток особистості та творчої індивідуальності суб'єктів спілкування, на підвищення рівня самооцінки, формування ціннісних орієнтацій, зрештою на ефективність педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу та результативність навчально-виховної роботи у навчальних закладах різних рівнів акредитації.

Комунікативна компетентність сучасними дослідниками одноставно визначається серед ключових компетентностей особистості. Комунікативна компетентність педагога є цілісним, інтегративним, багатовимірним утворенням.

Сьогодні дуже потрібними є засади комунікативної лінгвістики – науки, яка вивчає умови комунікацій, зовнішню ситуацію, бере до уваги інтереси співбесідників, прагне пізнати усе приховане, що виникає у спілкуванні.

Комунікативний процес має потужне підґрунтя – усне мовлення як засіб вияву людського «Я», найрізноманітніших відтінків почуття, переживання, гнучкості думки, як спосіб оцінки всього, що стосується, людини, оточує її, як засіб контактувати з іншими та впливати на них. Саме тут бачимо важливість впливу на процес рідного слова, що виграє дорогим діамантом у короні людського спілкування.

Основна умова успішної діяльності викладача – орієнтація на спілкування як одну з провідних потреб особистості, урахування тих пріоритетів, що утримують спілкування в колективі (інтереси, оцінки, ціннісні орієнтації кожного студента і колектива в цілому), від правильної

організації якого залежить виховний результат. Центральною особою в цьому процесі є викладач. І яку б з форм та методів роботи вище зазначеної діяльності він не обрав, домінуючим буде вміння вести діалог, організувати процес комунікації, спілкування (вміння вислухати, зрозуміти, пояснити, довести, запитати й відповісти, переконати, створити атмосферу довіри й порозуміння, знайти підхід до особливих проблем, зняти напруження, розв'язати конфліктну ситуацію тощо). Вирішення будь-якого педагогічного питання можливе лише за умови взаємодії.

Комунікативність є найбільшим важелем у педагогічній діяльності. І якщо викладач не володіє скарбом слова, якщо йому чужі поняття етика й естетика, моральність і духовність, його робота не принесе задоволення й користі ні йому, ні тим, кого він навчає. На жаль, вищі педагогічні навчальні заклади ніколи не стояли на принципах конкурсного відбору студентів. А професія вчителя – не звичайна робота: вчитель має бути від Бога, щиро обдарований талантом спілкування з людьми, проте, якщо в душі не буде кристалу чистоти, будь-який талант – приречений.

Цілу науку про силу і красу усного мовлення створили античні філософи. Вони вважали, що живе, гарне слово має служити істині, виховувати мудрість, творити гармонію у світі. Чимало античних мудреців не поспішали фіксувати своє вчення на письмі. Крім того, в давньогрецьких гімназіях навіть заборонялося конспектувати лекції.

Мова – чи не єдиний і найголовніший із засобів, яким користується педагог у своїй діяльності. І якого б апогею не досягла наука у технічних засобах навчання, яким б найкращими комп'ютерами ми не оволоділи, ніколи найсучасніша та найбільш слухняна техніка не замінить живого слова.

Не менш важливою на сьогодні залишається проблема підвищення педагогічної майстерності викладача, зокрема, в такому її напрямі, як виховання інтересу до вивчення рідної мови. Рівень зацікавлення рідною мовою приховується насамперед у самій мові. Треба тільки повернутися обличчям до цієї проблеми, уміти побачити й розкрити її принади: красу, величність, потребу в ній у житті кожної людини і суспільства. Мова – це саме життя, яке вимагає дотримання певних правил і глибинних знань.

Пошук нового, актуального, постійна праця над мовою, вивченням, удосконалення її – є не просто важливою, а нагальною потребою кожної освіченої людини. Через пізнання мови полягає шлях до пізнання людини, народу.

При цьому нами повинна рухати небайдужість, дбайливе ставлення до рідної мови, усвідомлення того, що українська мова, як і багато інших, може безмежно розгортати органічно закладені в ній потенційні сили і дає можливість самоудосконалюватися в ній.

Культура мовлення є провідною в системі складових педагогічної культури (наукова та загальна ерудиція, прагнення до самовдосконалення, культура спілкування, педагогічна етика, духовне багатство). Комунікативна культура викладача, зрештою, визначає його діяльність та рівень

педагогічної майстерності, що ґрунтується на високій культурі мови, логічному мисленні, коректності у висловлюваннях, стриманості і зваженості, чіткості й доступності у мовленні. Традиції раціонального користування словом виховують пошану до думки іншої людини, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність мовлення, виступають риторичними засобами, – своєрідною «наукою» і мистецтвом переконуючої комунікації, що становить фундамент професіоналізму викладача.

Сьогодні мова – не просто засіб комунікації, вона набуває планетарного значення. На теренах нашої держави – це питання наріжне, бо всі проблеми економічні, політичні, культурні починаються з патріотизму, який неможливий без знання рідної мови і без глибокої поваги до мови державної.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аршавская Е.А. Экстралингвистические детерминанты формирования коммуникативной способности (компетенции) / Е.А. Аршавская // Исследование проблем речевого общения. – М., 1979. – С.72-82.
2. Аухадеева Л.А. Коммуникативная культура студентов педагогического вуза / Л.А. Аухадеева // Высшее образование сегодня. – 2006. – №11. – С. 54-56.
3. Заброцький М.М. До визначення структури комунікативної компетентності педагога // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. – №6(30). Ч. 1. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – С. 63-71.
4. Изаренков Д.И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирования на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов / Д.И. Изаренков // Русский язык за рубежом. – 1990. – №4. – С. 54-60.
5. Максименко С.Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д. Максименко, М.М. Заброцький. – К.: Главник, 2005. – 112с. – (Серія «Психол. інструментарій»). – Бібліогр.: с.107-109.